

ЗАЩИТА НА ЦИВИЛНИ ВЪВ ВЪОРЪЖЕН КОНФЛИКТ: АТАКИ СРЕЩУ МЕСТА ЗА ПОКЛОНЕНИЕ, РЕЛИГИОЗНИ ЛИДЕРИ И ПОКЛОННИЦИ

Този специален доклад за "Защитата на цивилни във въоръжен конфликт: Атаки срещу места за поклонение, религиозните лидери и поклонници" документиращо тревожно увеличение на атаките срещу местата за поклонение, религиозните лидери и поклонниците и на особено атаките, които са насочени срещу шиитските мюсюлмански общности. Антиправителствени елементи са отговорни за почти всички подобни атаки.

От 1 януари 2016 г. насам¹ Мисията на ООН за подпомагане в Афганистан (МООНПА) [UN Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)] документиращи 51 случая на: атаки срещу храмове и срещу лица, които са упражнявали своето право да изповядват религия, да спазват и практикуват религиозни обреди, както и целенасочени убийства, отвличания и сплашване на религиозни учени и религиозни лидери основно от страна на антиправителствени елементи. Тези инциденти причиниха 850 цивилни жертви (273 загинали и 577 ранени),² почти удвояване на броя на цивилните жертви, регистрирани при подобни нападения през целия предишен седемгодишен период от 2009 г. до 2015 г.³ В допълнение към директните атаки срещу религиозни лидери и джамии през 2016 г. и 2017 г. участващите в конфликта все повече нападат лица, които биват възприемани като военни цели, докато изповядват религията си в джамии и на други религиозни места, което доведе до смъртта на 28 цивилни и до нараняване на други 15 души.

Жестоката бруталност на подобни атаки е отразена в ужасяващите човешки жертви. Най-скоро - на 20 октомври 2017 г., нападател самоубиец хвърли граната в отделението за жени на шиитската джамия "Имам Заман" [Imam-e-Zaman] в град Кабул и детонира жилетката си с експлозиви при поклонниците на втория ред, като по този начин отне живота на 57 поклонници и рани други 55, включително жени и деца. "Ислямска държава - провинция Хорасан" (ИДПХ) [Islamic State – Khorasan Province (ISKP)]⁴ пое отговорност за инцидента.

Преди празника Арбаин, който ще се проведе по-късно тази седмица, в края на 40-те дни на траур след Ашура, МООНПА призовава антиправителствените елементи незабавно да престанат да атакуват поклонници и религиозни водачи. МООНПА поздравява правителството на Афганистан за увеличаването напоследък на усилията му за опазване на местата за богослужение и призовава да бъдат предоставени необходимите ресурси за допълнителни мерки за защита на всички афганистанци, които упражняват правото си на свобода на религията или убежденията, особено на тези, които са уязвими на сектантски атаки.

Атаки срещу места за поклонение

От 1 януари 2016 г. насам атаките, насочени срещу джамии, храмове, както и други места за поклонение, доведоха до 737 цивилни жертви (242 убити, 495 ранени), огромното мнозинство от тях са мюсюлмани шиити,⁵ убити или ранени при самоубийствени атаки, извършени от антиправителствени елементи и особено от ИДПХ.

Преди 2016 г. МООНПА рядко регистрираше антиправителствени елементи да предприемат умишлени атаки срещу мюсюлмани шиити. Между 1 януари 2009 г. и 31 декември 2015 г. МООНПА документираща пет инцидента срещу мюсюлмани шиити, въпреки че извършителите на повечето инциденти и мотивите, които стояха зад тях, не бяха

¹ Настоящият доклад обхваща периода от 1 януари 2016 г. до 7 ноември 2017 г.

² МООНПА регистрира при подобни атаки 87 цивилни жертви жени (24 загинали и 63 ранени) и 145 деца жертви (24 загинали и 121 ранени) от 1 януари 2016 г. насам.

³ МООНПА започна систематично документиране на цивилните жертви в резултат на въоръжен конфликт в Афганистан през 2009 г. От 1 януари 2009 г. до 31 декември 2015 г. МООНПА регистрира общо 475 цивилни жертви (164 загинали и 311 ранени) при атаки срещу хора и места за поклонение.

⁴ ИДПХ за пръв път се появи в Афганистан през 2014 г. под формата на отцепнически групировки, ръководени от бивши командири на талибаните, които се стремяха към това да получат наименование като това на "Ислямска държава" и да установят връзки с по-голямата организация. В началото на 2015 г. МООНПА започна да регистрира инциденти, които се дължат на групата, основно в провинция Нангархар [Nangarhar].

⁵ Мнозинството от мюсюлманите шиити в Афганистан са хазари по етнически произход и сформират малцинство в преимуществено сунитското мюсюлманско афганистанско население.

ясно определени и никой ясно не пое отговорност за тях. Единствената атака, която причини масови жертви преди 2016 г. беше извършена на 6 декември 2011 г. в град Кабул - самоубийствен атентат, насочен срещу шиитска джамия, отне живота на 56 цивилни и рани други 195, като има информация, че за това нападение отговорност е поела пакистанската антишиитска групировка Лашкар-е-Джангави [Lashkar-e-Jangawi], но това твърдение никога не е било независимо потвърдено и от МООНПА.⁶

От 2016 г. се появи модел на атаки срещу шиитски поклонници, за които отговорност беше поета основно от ИДПХ. От 1 януари 2016 г. МООНПА документира 12 инцидента, насочени срещу мюсюлмани шиити на местата за поклонение, които доведоха до 689 цивилни жертви (230 смъртни случая и 459 наранявания), като това създава сериозни опасения за правото на свобода на религията или вярата, както и за защитата на религиозните малцинства. ИДПХ публично пое отговорност за 8 от 12-те атаки посредством свързаната с "Ислямска държава" информационна агенция "Ал Амак" [Al Amaq]. 4 от 12-те инцидента станаха през 2016 г., а осем - през първите 10 месеца на 2017 г. Например на 11 октомври 2016 г. нападател самоубиец, въоръжен с автомат "Калашников" (АК-47) и ръчни гранати, влезе в шиитския храм и джамия "Карте Сакхи" [Karte Sakhi] в град Кабул по време на честването на Ашура. Нападателят хвърли граната и откри огън срещу жените, децата и мъжете в джамията, като отне живота на 19 цивилни и рани други 60, преди да бъде убит от полицията. Отговорността за атаката пое ИДПХ.

МООНПА регистрира през 2017 г. още един случай на сектантско насилие, насочено срещу лица, които не са мюсюлмани шиити - той се случи в провинция Нангархар, когато талибаните откриха огън срещу поклонници в джамия в зона, контролирана от ИДПХ, при което бяха убити трима цивилни, като се твърди, че причината е била, че са били "уахабисти". За останалите атаки срещу места за поклонение се смята, че не е имало сектантска причина.

МООНПА признава смесените мнения относно достоверността на твърденията за поетата от ИДПХ отговорност за нападенията, особено за атаките в град Кабул. Някои анализатори смятат, че ИДПХ е получила подкрепа от "престъпни мрежи и групировки, които са слабо свързани с други бунтовнически организации", което ѝ е дало възможност да проведе мащабни атаки в град Кабул.⁷ Независимо от уместността на тези съображения, ключовият въпрос остава това, че атаките срещу мюсюлманите шиити и местата им на поклонение може да се очаква да продължат, или да се увеличат, ако не бъдат предприети действия.

Целенасочени убийства, отвличания и сплашване на религиозни лидери и религиозни учени

През 2016 г. и 2017 г. МООНПА продължи да документира последователна схема на убийства, отвличания, заплахи и сплашване на религиозни представители, основно от страна на антиправителствени елементи. От 1 януари 2016 г. МООНПА документира 27 случая на целенасочени убийства на религиозни представители от страна на антиправителствени елементи, които доведоха до 51 цивилни жертви (28 загинали и 23 ранени), повечето случаите бяха през 2017 г. и бяха свързани основно с талибаните.

Нападенията срещу религиозни лидери произтича от способността им да променят общественото отношение чрез своите послания, както и ако изглежда, че подкрепят правителството. Например през 2014 г. талибаните публикуваха обявления, които инструктираха религиозните лидери да се въздържат от извършване на погребални церемонии за проправителствените сили.

От 2016 г. МООНПА документира няколко случая, при които антиправителствени елементи убиват религиозни учени, които публично са оспорили законността на техните псевдоправителствени функции и са изразили загриженост за военните операции и насилието. Например през 2017 г. талибаните поеха отговорност за две убийства на религиозни представители в провинция Кандахар [Kandahar], като обосноваха убийствата, описвайки жертвата като "шпионин" за правителството.⁸ В един от случаите талибаните обвиниха религиозен учен, който също така заемаше граждански правителствен пост, че се опитва да преразгледа ислямските норми в полза на правителството. В два случая проправителствените сили също нападаха имами на джамии, които бяха възприемани като поддръжници на антиправителствените елементи.

МООНПА отбелязва също така загрижеността си за използването на отвличането на религиозни лидери и учени от страна на антиправителствените елементи и особено от страна на талибаните като тактика на сплашване, предупреждение или метод за насилствено получаване на подкрепа. От 1 януари 2016 г. МООНПА документира отвличането на осем религиозни лидери и

⁶ Афганистанската телевизионна мрежа Толо ТВ [Tolo TV] съобщи за поемането на отговорност.

⁷ Виж <https://www.afghanistan-analysts.org/a-black-week-in-kabul-2-who-are-the-most-likely-perpetrators/>

⁸ Виж например <http://alemarah-english.com/?p=14362> и <http://alemarah-dari.com/?p=54546>, последно посетени на 26 октомври 2017 г.

учени, като двама от тях впоследствие бяха убити, а двама бяха ранени. Например в провинция Нангархар талибаните отвлякоха и измъчваха религиозен учен, чиито синове бяха членове на Афганистанските сили за национална сигурност, като мъжът беше освободен след плащане на откуп. В провинция Бадахшан [Badakhshan] талибаните отвлякоха религиозен водач заради това, че е проповядвал срещу талибаните. Мъжът беше измъчван и впоследствие почина. МООНПА регистрира и няколко инцидента, при които проправителствените сили тормозиха или заплашваха религиозни лидери, за които се е смятало, че подкрепят антиправителствените елементи.

МООНПА подчертава, че международното право за правата на човека и международното хуманитарно право защитават правото на свобода на религията или вярата и изрично забраняват нападения, които са умишлено насочени срещу цивилни и тяхната собственост, включително срещу места за поклонение и срещу религиозни лидери.⁹ Атаките, насочени срещу местата за поклонение, които представляват културно или духовно наследство на народите, също са забранени и при двата правни режима.¹⁰ Международното хуманитарно право освен това предвижда, че всички лица, които не участват пряко във военни действия, имат право на това да бъдат зачитани техните религиозни практики и не трябва да бъдат дискриминирани.¹¹

Нападения срещу лица, определени за военни цели в местата за поклонение

Освен самоубийствените нападения, насочени срещу поклонници, от 1 януари 2016 г. насам МООНПА документира 25 атаки, насочени срещу лица, определени за военни цели, докато са били в местата за поклонение, като по-голямата част от атаките се свързани с антиправителствените елементи. Подобни нападения отнеха живота 28 цивилни и раниха други 15. Мисията регистрира 10 такива атаки през 2016 г. и 17 подобни нападения през 2017 г., включително две целенасочени убийства вътре в джамии, за които отговорност поеха талибаните.

Повечето от лицата, които бяха обект на атаки от страна на антиправителствените елементи в местата за поклонение, бяха цивилни, заподозрени, че подкрепят правителството, включително: племенни старейшини, представители на съдебната система, цивилни правителствени служители и учители. В малка част от случаите мишени бяха членове на въоръжените сили. В няколко случая антиправителствените елементи отвлякоха лицето, преди да го убият, или използваша взривни устройства, за да атакуват лицето, при което бяха ранени други цивилни поклонници, които не бяха мишени на нападението. МООНПА документира също как страните в конфликта използват джамии за военни цели, включително за провеждане на срещи, събиране на бойци и съхраняване на оръжия, което показва незащитаност на защитения статут на местата за поклонение.

През 2016 г. и 2017 г. МООНПА документира три случая, при които проправителствени сили атакуваха антиправителствени елементи вътре в джамии. Повечето случаи включват операции по издирване и въздушни удари, когато има подозрения, че джамии се използват за военни цели от страна на антиправителствени елементи, като това би могло да доведе до загуба на защитения статут на мястото за поклонение.

Препоръки

Антиправителствените елементи трябва незабавно да прекратят атаките, насочени срещу местата за поклонение, религиозните лидери и поклонниците, както и да спрат да използват места за поклонение за военни цели.

Правителството на Афганистан носи основната отговорност за това да защитава правата на афганистанските граждани да практикуват религията си в безопасност и без страх от атаки. МООНПА приветства мерките за защита, които вече са предприети от правителството, и препоръчва допълнителни действия, за да бъдат защитени на хората и местата за поклонение от атаки.

С приближаването на празненствата за Арбаин МООНПА приканва всички страни в конфликта стриктно да спазват задълженията си съгласно международното право, за да защитят всички цивилни и цивилни обекти и особено местата за поклонение, религиозните водачи и поклонниците, както и да зачитат техния защитен статут.

⁹ Общ член 3 от Женевските конвенции от 12 август 1949 г. ("Общ член 3"); Допълнителен протокол II към Женевските конвенции от 12 август 1949 г., 8 юни 1977 г. ("Допълнителен протокол II"), Член 4(2), 13; МКЧК Изследване на обичайното международно хуманитарно право, Правило 1, 6, 7, 38, 156; Римски статут на Международния наказателен съд ("Статут на МНС"), Член 8(2)(в)(и), Член 8(2)(д)(и). Виж също Устав на МНС, Член 8(2)(д)(iv) криминализиращ "умишленото насочване на атаки срещу сгради, посветени на религия [...]".

¹⁰ Допълнителен протокол II, Член 16. Виж също Международен пакт за граждански и политически права, Член 18 относно свободата на мисълта, съвестта и религията.

¹¹ Допълнителен протокол II, Член 4(1).